

KRONIKA WYDZIAŁÓW (I półrocze 1991)

I. WYDARZENIA OGÓLNOUCZELNIANE

1. Sesja rektorów uniwersytetów katolickich Europy w ATK

W dniach 18—20 kwietnia 1991 r. odbyła się w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie 3-dniowa sesja rektorów katolickich uniwersytetów Europy, zorganizowana przez Międzynarodową Federację Uniwersytetów Katolickich. W uroczystym otwarciu spotkania udział wzięli: Prymas Polski kardynał Józef Glemp oraz rektorzy Uniwersytetu Warszawskiego, Akademii Medycznej oraz Politechniki Warszawskiej.

Otwarcia sesji dokonali: rektor Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie ks. prof. Jan Łach i prezydent Międzynarodowej Federacji Uniwersytetów Katolickich Michél Falise z Paryża.

Celem sesji było zbliżenie między katolickimi uniwersytetami Europy Zachodniej i Wschodniej.

2. Biskup połowy Francji Michél Dubost w ATK

Dnia 12 stycznia 1991 r. przybył do Polski na zaproszenie Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie biskup połowy Francji Michél Dubost. Na lotnisku Okęcie w imieniu gospodarzy wizyty gościa powitał prof. dr Mieczysław Gogacz z Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej ATK, dr Tadeusz Klimski i mgr Kazimierz Szałata. W imieniu ambasady francuskiej biskupa armii powitał attaché obrony pułkownik Bernard Aussedat wraz ze swym zastępcą płk. Gerardem Mullerem.

13 stycznia ks. Biskup spotkał się z siostrami studiującymi w Akademii Teologii Katolickiej. W południe ks. bp Michél Dubost wraz z zastępcą attaché wojskowego ambasady francuskiej płk. Bernardem François modlił się przy grobie ks. Jerzego Popiełuszki. Następnie po obiedzie w Dziekanacie Generalnym Wojska Polskiego francuski gość spotkał się z młodzieżą w kościele Św. Anny na Krakowskim

Przedmieściu. Tam też przewodniczył Mszy św. koncelebrowanej. 14 stycznia odbyło się spotkanie ze studentami i profesorami Akademii Teologii Katolickiej. Główne kierunki pracy naukowej warszawskiej uczelni katolickiej przedstawił rektor ATK ks. prof. dr hab. Jan Łach. Obecni byli również prorektorzy ATK: ks. prof. dr hab. Edmund Morawiec i prof. dr hab. Edward Nieznański oraz dziekan Wydziału Teologicznego ks. doc. dr hab. Roman Bartnicki. Tego samego dnia biskup połowy Francji rozmawiał w Ministerstwie Obrony Narodowej z wiceministrem do spraw wychowania Bronisławem Komorowskim. Mówiono na temat możliwości współpracy między armią francuską a polską w dziedzinie wychowania. Ks. bp Dubost wyraził chęć przybycia wraz z umundurowaną grupą żołnierzy armii francuskiej na światowy dzień młodzieży, który ma się odbyć w sierpniu 1991 r. na Jasnej Górze. W spotkaniu w ministerstwie uczestniczyli ze strony ministerstwa doradcy dr Janusz Odziemkowski, Maciej Rayzacher, płk Kazimierz Madej oraz dziekan generalny WP ks. płk Florian Klewiado. Obecny był też płk Gerard Muller, zastępca attaché wojskowego przy ambasadzie francuskiej.

W trzecim dniu swojej wizyty w Polsce francuski biskup przyjęty został przez Prymasa Polski ks. kardynała Józefa Glempa. Wieczorem biskup połowy Francji udał się na Jasną Górę, gdzie wraz z ojcami paulinami odprawił Mszę św. przed Cudownym Obrazem Jasnogórskiej Królowej Polski.

II. WYDZIAŁ TEOLOGICZNY

1. Sympozja

1.1. *Nuncjusz i nuncjatura w Kościele Rzymskim*

Symposium na powyższy temat odbyło się w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie 26 lutego 1991 r. Jego program był następujący:

- Msza św. w intencji Ojca Świętego odprawiona przez J. E. arcybiskupa dra Józefa Kowalczyka, Nuncjusza Stolicy Apostolskiej w Polsce.
- Powitanie Arcybiskupa-Nuncjusza i wręczenie Mu specjalnego numeru kwartalnika „Prawo Kanoniczne”, poświęconego problematyce nuncjatury.
- Wykłady:
 - Ks. prof. dr hab. Stanisław Olejnik: *Nuncjusz papieski w refleksji teologa*
 - Ks. dr hab. Julian Warzecha: *Wysłannicy Kościoła w tekstach Nowego Testamentu*

Ks. prof. hab. Marian Banaszak: *Oddani świętemu Piotrowi (Milenium dokumentu „Dagome iudex”)*

Ks. doc. dr hab. Józef Mandziuk: *Początki nuncjatury w Polsce*

Ks. prof. dr hab. Franciszek Stopniak: *Watykan a Polska w okresie II wojny światowej.*

1.2. Implikacje homiletyczne 100-lecia *Rerum novarum*

Przypadająca 15 maja 1991 r. 100. rocznica pierwszej encykliki społecznej *Rerum novarum* Leona XIII oraz ogłoszenie przez Jana Pawła II bieżącego roku „Rokiem nauki społecznej Kościoła” skłaniała uczelnie katolickie, organizacje społeczne oraz stowarzyszenia naukowe do urządzania okolicznościowych sympozjów, do publikowania odpowiednich opracowań, do pogłębiania i rozpowszechniania nauki społecznej Kościoła.

Również Sekcja Homiletów Polskich, działająca przy Komisji Episkopatu Polski ds. Nauki Katolickiej i zrzeszająca wszystkich wykładców homiletyki, postanowiła poświęcić swoje doroczne sympozjum refleksji nad zagadnieniem: czy i w jakiej mierze papieskie encykliki społeczne znajdowały swój oddźwięk w kaznodziejstwie polskim? Jakie wnioski z przeszłości i jakie postulaty na przyszłość należy wysunąć pod adresem polskiego kaznodziejstwa w zakresie jego obowiązku rozpowszechniania nauki społecznej Kościoła?

Adekwatna odpowiedź na te pytania wymagałaby dokładnej analizy drukowanych kazań polskich z minionego stulecia oraz ukazania ich treściowych powiązań z encyklikami społecznymi. Wobec braku syntetycznych opracowań tego zagadnienia, z konieczności trzeba było ograniczyć się do wybiórczego i ogólniejszego przedstawienia problemu — m. in. w oparciu o analizę Listów Pasterskich Episkopatu, kazań Prymasów Polski i wybranych kaznodziejów w danym okresie historycznym.

Sympozjum SHP odbyła się 5 kwietnia 1991 r. w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Jego program był następujący:

- Msza św. koncelebrowana przez uczestników sympozjum. Przewodnictwo i homilia: ks. rektor dr Antoni Boszko (Łomża).
- J.M. Rektor ATK, ks. prof. dr hab. Jan Łach: *Słowo wstępne.*
- Przewodniczący SHP, ks. doc. dr hab. Antoni Lewek: *Wprowadzenie.*
- Referaty (z dyskusją):
 1. Ks. dr Czesław Oleksy (Łomża): *Kazania społeczne w Polsce w latach 1891—1918.*
 2. Ks. dr hab. Wojciech Pazera (Częstochowa): *Nauczanie społeczne na ambonie polskiej w okresie międzywojennym.*

3. Dr Janusz Zabłocki, dyrektor Ośrodka Dokumentacji i Studiów Społecznych (Warszawa): *Nauka społeczna Kościoła w kaznodziejstwie polskim czasów komunizmu.*

4. Mgr Zbigniew Borowik, wicedyrektor Ośrodka Chrześcijańskiej Myśli Społecznej „Augustinum” (Warszawa): *Kaznodziejstwo jako komunikator nauki społecznej Kościoła w czasach postkomunistycznych.*

— Ks. dr Jan Twardy (Przemyśl): *Projekt podręcznika homiletyki.*

Otwierając obrady rektor ATK, ks. prof. dr hab. Jan Łach zauważył, iż ze znajomością i upowszechnianiem encyklik społecznych rzecz się ma podobnie, jak z dokumentami Soboru Watykańskiego II. Nagromadzone tu zaległości trudno będzie odrobić w pięćdziesięciu 15-minutowych homiliach w ciągu ogłoszonego przez Papieża Jana Pawła II Roku Nauki Społecznej Kościoła.

W pierwszym referacie wygłoszonym podczas symposiumu ks. dr Czesław Oleksy omówił wątki społeczne w listach pasterskich biskupów polskich z lat 1891—1918. Chociaż sytuacja społeczno-polityczna w każdym z trzech zaborów była inna, a w ślad za tym inne też było położenie Kościoła, to jednak wszyscy polscy biskupi wykazywali wielkie zrozumienie dla problematyki społecznej i wzorem *Rerum novarum* starali się ją uwzględniać w swoich listach pasterskich. Na szczególną uwagę zasługują tu listy arcybiskupa F. Stablewskiego i biskupów J. Pelczara, J. Bilczewskiego oraz A. Łozińskiego. Tematyka tych listów wiązała się przede wszystkim z zagadnieniami pracy, własności i godnych warunków życia ludzi pracy.

Drugi referat, wygłoszony przez ks. dr. hab. Wojciecha Pazere dotyczył obecności nauki społecznej Kościoła w kazaniach okresu międzywojennego. Spośród całej gamy zagadnień podjętych w dwóch wielkich encyklikach społecznych *Rerum novarum* i *Quadragesimo anno* (1931), w kaznodziejstwie polskim tego okresu na czoło wysuwa się problem państwa. Jest to zrozumiałe z uwagi na fakt, iż po odzyskaniu niepodległości państwo stanowiło dla Polaków szczególną wartość. Wiele uwagi w tamtym czasie poświęcano też moralnym aspektom działalności politycznej.

O tym, na ile problematyka społeczna i sama nauka społeczna Kościoła była obecna w kaznodziejstwie polskim podczas rządów komunistycznych, mówił dr Janusz Zabłocki. Po krótkim okresie (1945—48) żywej obecności tych treści w kazaniach, lata następne przynoszą znaczny regres. Powodem tego jest nie tylko wzrost napięcia na linii Państwo—Kościół i represje, jakie spotykają kapłanów za eksponowanie społecznego wymiaru wiary. Wydaje się, iż przyczynił się do tego także brak zrozumienia dla roli, jaką nauka społeczna Kościoła odgrywa w integralnej formacji chrześcijańskiej. Dopiero lata osiemdziesiąte

przynoszą renesans tej problematyki w kaznodziejstwie i w ogóle w pracy duszpasterskiej. Autor referatu podkreślił szczególną rolę, jaką w akcentowaniu społecznych treści wiary odegrał kard. Stefan Wyszyński.

O pewnych postulatach czy też sugestiach pod adresem kaznodziejstwa polskiego w epoce postkomunistycznej mówił czwarty referat, wygłoszony przez mgr. Zbigniewa Borowika. Nikła znajomość nauki społecznej Kościoła wśród szerokich rzesz wiernych nakłada na ambonę obowiązek przekazywania treści wprost elementarnych, dotyczących samej natury tej nauki i jej centralnych idei. Ważne też będzie podejmowanie niektórych zagadnień szczegółowych, które w okresie transformacji ustrojowej budzą szczególne napięcia: bezrobocie, ubóstwo, własność, polityka społeczna, kryzys etosu pracy.

W czasie sympozjum ks. dr Jan Twardy przedstawił uczestnikom propozycję układu nowego podręcznika homiletyki. Całość obrad prowadził przewodniczący Sekcji Homiletów Polskich ks. doc. dr hab. Antoni Lewek.

1.3. Kościół a Żydzi i judaizm

W dniach 11—12 kwietnia 1991 r. w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie odbyło się III Sympozjum Teologiczne *Kościół a Żydzi i judaizm*. Temat tegorocznych obrad brzmiał: *Auschwitz — rzeczywistość, symbolika, teologia*.

Po wystąpieniach: rektora ATK ks. prof. dr hab. Jana Łacha, ministra edukacji i kultury Izraela Zevuluna Hamera i ambasadora Izraela w Polsce Mirona Gordona wygłoszone zostały następujące referaty:

- Prof. dr hab. Wacław Długoborski (Państwowe Muzeum Oświęcimskie): *KL Auschwitz-Birkenau — fakty, problemy, polemiki*
- Michał Horoszewicz (Warszawa): *Symbolika Auschwitz dla Żydów i chrześcijan*
- Prof. dr Stefan Schreiner (Uniwersytet Humboldta, Berlin): *Auschwitz jako zakwestionowanie chrześcijańskiej tradycji teologicznej*
- Ks. dr Waldemar Chrostowski (ATK): *Znaczenie Szoah dla chrześcijańskiego rozumienia Biblii*
- Mgr Ewa Józwiak (Warszawa): *Szoah w nauczaniu Jana Pawła II*
- Rabin dr Byron L. Sherwin (Spertus College of Judaica, Chicago): *Szoah z perspektywy Żydów amerykańskich*
- Stanisław Krajewski (Warszawa): *Auschwitz jako wyzwanie*
- Ks. doc. dr hab. Michał Czajkowski (ATK): *Znaczenie Szoah dla polskiego duszpasterstwa.*

Zamknięcia obrad dokonał bp prof. dr hab. Henryk Muszyński, przewodniczący Komisji Episkopatu Polski do Dialogu z Judaizmem, która wespół z Wydziałem Teologicznym ATK była organizatorem sympozjum.

W trakcie obrad odbyła się promocja książki: *Dzieci jednego Boga* — zbioru artykułów uczestników chrześcijańsko-żydowskiego seminarium naukowego w Spertus College of Judaica w Chicago w 1989 r. Można było także kupić publikacje poświęcone teologicznemu dialogowi chrześcijańsko-żydowskiemu.

2. Stopnie i tytuły naukowe

2.1. Habilitacja

Ks. Jan Górski, *Misje w teologii kontekstualnej*

Recenzenci: ks. prof. dr hab. Władysław Kowalak (ATK)

ks. prof. dr hab. Romuald Rak (KUL)

ks. prof. dr hab. Marian Rusecki (KUL)

Data kolokwium habilitacyjnego: 10 czerwca 1991 r.

W rozdziale I autor przedstawia zagadnienie inkulturacji w rozwoju historycznym oraz jej uzasadnienie teologiczne. Ukazuje także teologię jako dziedzinę inkulturacji. Rozdział II prezentuje odmienne warunki pracy misyjnej na poszczególnych kontynentach. Przedstawione zostały modele misji. Rozdział III wskazuje na konieczność zastosowania doświadczeń inkulturacji w przygotowaniu pracy misyjnej.

2.2. Doktoraty

Eleonora Adamczak, *Rola Zjednoczenia Apostolstwa Katolickiego w budowaniu jedności Kościoła według założeń św. Wincentego Pallottiego*.

Promotor: ks. prof. dr hab. Alfons Skowronek

Recenzenci: ks. doc. dr hab. Lucjan Balter (ATK)

ks. prof. dr hab. Stanisław Napiórkowski (KUL)

Data promocji doktorskiej: 18 marca 1991 r.

Na tle tendencji zjednoczeniowych pierwszej połowy XIX w. jest ukazany proroczy ideał jedności Kościoła św. W. Pallottiego. Punkt wyjścia stanowi wola Chrystusa wyrażona w arcykapłańskiej modlitwie: „aby wszyscy stanowili jedno” (J 17,21) oraz Jego pragnienie takiego Kościoła, który będzie stanowił jedną owczarnię z jednym Pasterzem (por. J 10,16). Te intencje Jezusa stanowią podstawę założeń św. W. Pallottiego ukierunkowanych na jedność Kościoła. Rodząca się idea zespalandia i współdziałania wszystkich wierzących w posłannic-

twie Kościoła znalazła swe odzwierciedlenie i uwieńczenie w założonym w 1835 r. Zjednoczeniu Apostolstwa Katolickiego. Wskazuje się na nie jako na czynnik inspirujący i dynamizujący wszelkie inicjatywy ludzkie w realizacji posłanniczej misji Kościoła. Warunkiem jedności Kościoła jest powszechny apostołat. Źródło tego apostołstwa stanowi tajemnica Chrystusa-Zbawiciela, posłanego przez Ojca. W oparciu o założenia Pallottiego w rozprawie wskazuje się też na sposoby budowania jedności w Zjednoczeniu Apostolstwa Katolickiego i Kościele. Całe dzieło, inspirowane miłością przynaglającą i „współzawodniczącą” w organicznym działaniu, ma wychodzić naprzeciw potrzebom Kościoła i budować jedność w jego różnych strukturach. Jedność ta musi być budowana na treściach Ewangelii i — jak mówi Pallotti — na drogach Bożych, a nie naszych (por. Iz 55,8).

Ks. Kazimierz Mieczysław Baran, *Teologia liturgiczna Eucharystii w pismach Salvatore Marsilego.*

Promotor: ks. prof. dr hab. Andrzej Zuberbier

Recenzenci: ks. prof. dr hab. Bogusław Nadolski (ATK)

ks. prof. dr hab. Stanisław Napiórkowski (KUL)

Data promocji doktorskiej: 24 czerwca 1991.

Rozprawa jest systematycznym studium teologii liturgicznej Eucharystii w pismach Salvatore Marsilego OSB (1910—1983). Po syntetycznym omówieniu tego, co rozumiał on pod pojęciem „teologia liturgiczna”, praca omawia istotne problemy związane z tematem Eucharystii jako celebracji Paschalnego Misterium. Umiejscowienie Eucharystii we właściwym jej kontekście, którym jest Pascha Izraela (jako fakt i jako obrzęd), która z kolei znalazła swe doskonale wypełnienie w życiu, męce, śmierci i zmartwychwstaniu Jezusa, pozwala lepiej zrozumieć istotne aspekty Mszy, a mianowicie, że jest ona sakramentalnym uobecnieniem (anamnezą) ofiary Nowego Testamentu, jest też „ofiara duchowa” Chrystusa i Kościoła. Pascha rzuca również nowe światło na rozumienie starożytnego powiedzenia: „Eucharystia buduje Kościół, Kościół (jako lud Boży, królewskie kapłaństwo) sprawuje Eucharystię”. We Mszy realizuje się także trzeci wymiar paschalnej pamiątki — wymiar eschatyczny.

S. Halina Iwaniuk, *Rok liturgiczny w polskiej katechezie*

Promotor: ks. prof. dr hab. Jan Charytański

Recenzenci: ks. prof. dr hab. Bogusław Nadolski (ATK)

ks. doc dr hab. Jan Szpet (PWT — Poznań)

Data promocji doktorskiej: 25 lutego 1991 r.

Treść rozprawy stanowi przedstawienie polskich ujęć i postulatów katechetycznych z lat 1945—1971, dotyczących związku roku liturgicz-

nego z katechezą. Rozprawa ukazuje, w jakiej mierze i pod jakim wpływem dokonywały się zmiany w ujęciach zagadnienia roku liturgicznego w katechezie oraz jaki był wkład poszczególnych autorów w rozwój tych zmian. W tym celu przeprowadzono analizę krytyczno-porównawczą programów katechetycznych, publikacji zwartych i artykułów odnoszących się do związku roku liturgicznego z katechezą, a także podręczników katechetycznych, które odegrały szczególną rolę w rozwoju katechetyki. Jako zasadnicze kryterium oceny ujęć i postulatów, zawartych w powyższych źródłach, przyjęto dokumenty Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, odnoszące się do reformy liturgicznej i katechetycznej. W analizowanych źródłach szczególną uwagę zwrócono na realizację centralnej zasady wychowania do udziału w uobecniającym się misterium w liturgii roku kościelnego.

Ks. Kazimierz Kosicki, *Duszpasterstwo wśród Polaków w Niemczech w latach 1945—1950*

Promotor: ks. doc. dr hab. Józef Mandziuk

Recenzenci: ks. prof. dr hab. Lucjan Balter (ATK)

ks. prof. dr hab. Romuald Rak (KUL)

Data promocji doktorskiej: 27 maja 1991 r.

Rozprawa ukazuje dzieje duszpasterstwa wśród Polaków w trzech zachodnich strefach okupacyjnych Niemiec w latach 1945—1950. Temat został ujęty w aspekcie historycznym, pastoralnym i socjologicznym. W rozdziale I przedstawiono stan ludności polskiej w Niemczech od początku polskiej emigracji do 1950 r. W rozdziale II ukazano organizację duszpasterstwa polskiego w Niemczech. Ewenementem w dziejach Kościoła katolickiego było utworzenie biskupstwa dla Polaków w Niemczech z własnym ordynariuszem i kurią biskupią. Rozdział III poświęcono strukturze duszpasterstwa polonijnego w Niemczech. W rozdziale IV podjęto problem życia liturgiczno-sakramentalnego. W rozdziale V przedstawiono pracę nauczycielsko-pasterską duchowieństwa polskiego na ziemi niemieckiej, wykazując wielki entuzjazm księży, wycieńczonych i zmaltretowanych w obozach hitlerowskich. W rozdziale VI naszkicowano działalność społeczno-charytatywną. Rozprawę oparto przede wszystkim na materiałach archiwalnych, znajdujących się w Polskiej Misji Katolickiej z siedzibą w Würzburgu.

Zdzisław Kruczek, *Działalność misyjna Kościoła katolickiego w prowincji Enga w Papui Nowej Gwineji (1947—1987)*.

Promotor: ks. prof. dr hab. Władysław Kowalak

Recenzenci: ks. prof. dr hab. Bolesław Kumor (KUL)

ks. dr hab. Antoni Kurek (ATK)

Data promocji doktorskiej: 18 marca 1991 r.

Prowincja Enga leży w centralnych górach państwa Papui Nowej Gwinei. Pierwsi katoliccy misjonarze dotarli tam w roku 1947 i od tej pory nieprzerwanie prowadzą ewangelizację tych terenów. Rozdział pierwszy przedstawia historię działalności misyjnej w Enga, jak również jej początki na terytorium obecnego państwa Papui Nowej Gwinei. Rozdział drugi omawia organizację tejże działalności, tzn. powstanie diecezji Wabag, jej strukturę i personel misyjny. Rozdział trzeci charakteryzuje metody, jakimi misjonarze posługiwali się i posługują do chwili obecnej w swoim posłannictwie. Źródłem pracy są archiwalia diecezjalne, zakonne i państwowe (drukowane i niedrukowane), znajdujące się w kościelnych i państwowych archiwach Papui Nowej Gwinei oraz Australii.

Ks. Jacek Nowak, *Eschatologia Adwentu. Studium tekstów eucharystycznych i biblijnych Mszału Rzymskiego Pawła VI.*

Promotor: ks. doc. dr hab. Lucjan Balter

Recenzenci: ks. prof. dr hab. Bogusław Nadolski (ATK)

ks. prof. dr hab. Romuald Rak (KUL)

Data promocji doktorskiej: 15 listopada 1990 r.

Rozprawa ze względu na metodę została podzielona na dwie części: analityczną i syntetyczną. Pierwsza zajmuje się analizą tekstów eucharystycznych i biblijnych oraz antyfon. W przypadku tekstów eucharystycznych dokonano porównania tekstów dzisiejszych z tekstami źródłowymi. Było to podyktowane potrzebą prezentacji tekstów liturgicznych oraz dostrzeżenia ewentualnych zmian i kierunku tychże zmian tekstów, w których kryje się eschatologiczna myśl Kościoła współczesnego, jak i Kościoła minionych wieków. Zasadniczym celem analizy wszystkich tekstów było odszukanie tematów eschatologicznych. Analiza tekstów stanowiła podstawę i punkt wyjścia dla drugiej części rozprawy, w której tematy eschatologiczne zostały odpowiednio usystematyzowane i rozwinięte. W podjęciu tematu eschatologicznego w rozprawie chodziło przede wszystkim o ukazanie eschatologii Adwentu w wymiarze nie tyle futurystycznym co raczej teraźniejszym.

Ks. Andrzej Panasiuk, *Duchowość zakonna według Matki Marceliny Darowskiej.*

Promotor: ks. prof. dr hab. Stanisław Olejnik

Recenzenci: ks. doc. dr hab. Jerzy Misiurek (KUL)

ks. doc. dr hab. Stanisław Urbański (ATK)

Data promocji doktorskiej: 27 maja 1991 r.

Matka Marcelina Darowska, założycielka Zgromadzenia Sióstr Niedokalanek, działała na przełomie XIX i XX wieku, najpierw w Rzy-

mie, potem na Podolu. Pozostawiła po sobie bogatą spuściznę pisarską. Zadaniem rozprawy było stworzenie syntezy poglądów Darowskiej dotyczących duchowości zakonnej. Rozdział pierwszy przedstawia genezę poglądów Darowskiej, drugi podejmuje temat powołania zakonnego, trzeci ukazuje istotne cele życia zakonnego. Czwarty rozdział ocenia poglądy m. Marceliny.

Ks. Czesław Rybacki, *Chrystus Król w euchologicznych tekstach Mszału Pawła VI.*

Promotor: ks. prof. dr hab. Bogusław Nadolski

Recenzenci: ks. prof. dr hab. Czesław Bartnik (KUL)

ks. prof. dr hab. Tadeusz Gogolewski (ATK)

Data promocji doktorskiej: 24 czerwca 1991 r.

Praca podejmuje temat godności królewskiej Chrystusa i Jego Królestwa na bazie tekstów euchologicznych Mszału Pawła VI. Temat królewskości Chrystusa w Mszale został podjęty ze względu na zmianę treści i terminu obchodu święta Chrystusa Króla. Zasadniczy problem pracy dotyczy obrazu Chrystusa Króla na przestrzeni roku liturgicznego. Zgodnie z zasadami hermeneutyki liturgicznej w I rozdziale pracy zostały zanalizowane teksty euchologiczne podejmujące motyw królewskości. Kolejny rozdział stanowi odpowiedź na pytanie o podstawy królewskiej godności Chrystusa. Królestwo Chrystusowe najpełniej objawia się w Osobie Chrystusa, a następnie w fenomenach zbawczych prawdy, życia, świętości, łaski, sprawiedliwości, miłości i pokoju (rozd. III). Rozdział IV dotyczy realizacji Chrystusowego królestwa w historii. Realizacja ta zakończy się w Paruzji. Królestwo Chrystusa jest zapoczątkowaniem Królestwa Bożego na ziemi. W służbie Królestwa Chrystusowego pozostaje Kościół, który głosi Królestwo Boże i modli się o jego ostateczną realizację.

Ks. Stanisław Skobel, *Chrześcijańska formacja moralna według św. Tichona Zadońskiego.*

Promotor: ks. prof. dr hab. Jan Pryszmont

Recenzenci: ks. doc. dr hab. Rościsław Kozłowski (ChAT)

ks. doc. dr hab. Alojzy Marcol (ATK)

Data promocji doktorskiej: 27 maja 1991 r.

Celem pracy było przebadanie, czym jest formacja moralna według rosyjskiego teologa i biskupa XVIII wieku Tichona Zadońskiego. Po zaprezentowaniu czasów, w których ten Biskup żył i działał w Rosji oraz jego biografii, zostały przedstawione jego podstawowe założenia teologiczne z uwzględnieniem specyficznie teologicznej antropologii. W następnym etapie zaprezentowano pojęcie formacji moralnej, wychodząc od ukazania podstawowego celu życia ludzkiego, którym jest,

według Tichona, zjednoczenie z Bogiem. Dla jego osiągnięcia koniecznym jest podjęcie nawrócenia (metanoia) i odejście od grzechu, który jest największą przeszkodą w drodze do Boga. Owocem takiej przemiany serca będzie wyrabianie w sobie postaw chrześcijańskich: wiary, nadziei, pokory, bojaźni Bożej, duchowej mądrości oraz odpowiednich odniesień społecznych. Rozdział czwarty został poświęcony zdobywaniu formacji, a także motywom, zasadom i środkom osiągania doskonałości. Ostatni rozdział stanowi próba oceny krytycznej poglądów teologicznych, zwłaszcza moralistyki biskupa Tichona. Podkreślono w nim szczególnie aktualne i dziś wartości tego nauczania oraz jego charakter ekumeniczny.

Ks. Andrzej Skrzyniowski, *Wpływ teologii posoborowej na naukę o pokucie i pojednaniu w polskiej katechezie klas V—VIII.*

Promotor: ks. prof. dr hab. Jan Charytański

Recenzenci: ks. doc. dr hab. Władysław Kubik (ATK)

ks. doc. dr hab. Stanisław Kulpaczyński (KUL)

Data promocji doktorskiej: 27 maja 1991 r.

Praca jest próbą ukazania zgodności lub niezgodności aktualnej polskiej katechezy z oficjalną nauką Kościoła o pokucie i pojednaniu. Czasowo obejmuje okres od Soboru Watykańskiego II do czasów obecnych. Przedmiotem analizy były katechizmy: Opolski, Wrocławski, Gdański, *Katechezy Warszawsko-Kieleckie* i *Katechizm Religii Katolickiej*. Odnośne katechezy oceniono w świetle dokumentów *Magisterium Ecclesiae* i posoborowej literatury naukowej. Całość pracy składa się z trzech rozdziałów: *Mysterium iniquitatis*, *Pokuta-nawrócenie, Mysterium reconciliationis*.

Ks. Bolesław Słota, *Reguły Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela jako realizacja wezwania do pójścia za Jezusem (Mk 1,16—20) głoszącym Ewangelię ubogim (Łk 4,18).*

Promotor: ks. doc. dr hab. Roman Bartnicki

Recenzenci: ks. doc. dr hab. Jerzy Misiurek (KUL)

ks. doc. dr hab. Stanisław Urbański (ATK)

Data promocji doktorskiej: 27 maja 1991 r.

Rozprawa dotyczy pierwotnych Reguł Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela, które zostało założone przez św. Alfonsa M. de Liguori w 1732 roku. Daje odpowiedź na pytanie o fundamentalną zasadę i idee powyższych reguł. Ukazuje również sposób ich realizacji w życiu i działalności Zakonu. Rozprawa doktorska stwierdza, że tą najwyższą zasadą było ewangeliczne wezwanie do pójścia za Chrystusem realizowane przez głoszenie Ewangelii ubogim. Całość powyższego zadania przedstawiono w pięciu rozdziałach. Rozdział pierwszy uka-

zuje tło historyczno-kulturowe powstania Zgromadzenia. Rozdział drugi ukazuje proces kształtowania się reguł Zgromadzenia. Rozdział trzeci przedstawia biblijną treść i przedalfonzjańską interpretację wezwania do „pójścia za” w duchowości chrześcijańskiej i historii życia zakonnego. W rozdziale czwartym ukazano istotne elementy „pójścia za” Chrystusem w regule i życiu Zgromadzenia. Rozdział piąty prezentuje historię powrotu tej fundamentalnej zasady do Reguł Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela.

Ks. Marian Walenciej, *Ewolucja nauki o Eucharystii w pierwszym cyklu programu katechetycznego w latach 1945—1975*.

Promotor: ks. prof. dr hab. Jan Charytański

Recenzenci: ks. bp prof. dr hab. Edward Ozorowski (ATK

ks. doc. dr hab. Jan Szpet (PWT — Poznań)

Data promocji doktorskiej: 27 maja 1991 r.

Celem rozprawy jest ukazanie rozwoju problematyki wychowania do I Komunii św. w polskiej katechezie inicjacyjnej, który dokonał się w latach 1945—1975. Przedmiotem badań były przede wszystkim katechizmy i podręczniki do nauki religii, używane w minionym trzydziestoleciu w polskiej katechezie przygotowawczej do I Komunii św., a także odnośne wypowiedzi Nauczycielskiego Urzędu Kościoła; w świetle tych ostatnich dokonano oceny ujęcia problematyki I Komunii św. w analizowanych materiałach katechetycznych. Zadanie autora rozprawy polegało nie tylko na analizie wspomnianych materiałów, na wykryciu i przedstawieniu zmian, które się dokonywały, ale przede wszystkim na ukazaniu kierunków i etapów ewolucji katechezy przygotowawczej do I Komunii św.

2.3. Magisteria

Luty 1991: Mirosław Serzycki, *Motywy starotestamentalne w tekstach ustanowienia Eucharystii*; Alicja Aleksandrowicz, *Kult aniołów jako rys specyficzny duchowości Zgromadzenia Sióstr od Aniołów*; Krystyna Labut, *Zasadnicze rysy duchowości Zgromadzenia SS. Wynagrodzicielek Najświętszego Oblicza w ujęciu błogostawionego o. Honorata Koźmińskiego i Elizy Cejzik*; Wiesław Błaszczak, *Rola cierpienia w rozwoju życia chrześcijańskiego na podstawie „Salvici Doloris”*; Sywester Piećko, *Podstawowe zadania rodziny chrześcijańskiej w świetle listów pasterskich Prymasa Polski, Stefana kardynała Wyszyńskiego w latach 1946—1981*; Jan Pietrus, *Wartość czystości małżeńskiej w świetle przemówień środowych Jana Pawła II*; Stanisław Skuza, *Uzasadnienie celibatu kapłańskiego w świetle Soboru Watykańskiego II i encykliki Pawła VI „Sacerdotalis coelibatus”*; Zdzisław Słomka, *Miłosierdzie chrześcijańskie w świetle listów pa-*

sterskich Prymasa Polski, kardynała Stefana Wyszyńskiego w latach 1946—1981; Leszek Kazimierczak, *Ofiary przebłagalne (hattā't) według kodeksu ofiar Księgi Kapłańskiej*; Włodzimierz Dudka, *Ofiary wspólnotowe (zebah Selāmim) w Księdze Kapłańskiej*; Henryk Sitek, *Źródła i studzienki przy miejscach pątniczych — aspekty teologiczne i pastoralne*; Urszula Kaszubska, *Modlitwa w życiu zakonnym w nauczaniu Jana Pawła II*; Teresa Młyńczak, *Życie zakonne jako dar Boga dla Kościoła w świetle wypowiedzi papieża Jana Pawła II poświęconych konsekracji zakonnej*; Magdalena Ciok, *Analiza i ocena modelu wychowania chrześcijańskiego proponowanego w „Katechizmie Religii Katolickiej”*.

Marzec 1991: Wincenty Pytlik, *Twórczość sakralna Bogusława Marszala*; Wiesław Wiśniewski, *Gotycka Pieta ze Świerczynek*; Karol Olczyk, *Dzieje parafii św. Andrzeja Apostoła w Łęczycy w latach 1818—1920*; Mariusz Szkwarek, *Historia parafii pod wezwaniem Podwyższenia św. Krzyża w Łodzi w latach 1885—1939*; Piotr Zwoliński, *Dzieje parafii Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Łodzi w latach 1818—1920*; Sławomir Górski, *Jana Pawła II idea „Chrystusa — otwartej księgi życia” w świetle homilii i przemówień z trzech podróży apostołskich papieża do Polski*, Grzegorz Dzielwski, *Nauka o Chrystusie i Kościele w hymnie Ef 2, 14—18*; Dariusz Kucharski, *Chrystologia według Listu do Kolosan 1,15—20*; Tomasz Piasecki, *Teologia formularza mszalnego ku czci świętych męczenników bpa Alojzego Versiglia i ks. Kaliksta Caravario w mszalnym Proprium salezjańskim*; Stanisław Haładaj, *Tajemnica Eucharystii w nauczaniu papieskim na drugim ogólnopolskim Kongresie Eucharystycznym i w treści Kongresów Eucharystycznych Diecezji Łódzkiej*; Roman Piwowarczyk, *Karola Wojtyły teoria uczestnictwa*; Grzegorz Kopytowski, *Paula Ricoeura koncepcja zła*; Grzegorz Głowianka, *Teologia formularza mszalnego na uroczystość Zwiastowania Pańskiego, stosowanego w sanktuarium Matki Bożej Czerwińskiej*; Jacek Muszyński, *Biblijne podstawy „odnowy charyzmatycznej w Duchu Świętym” w oparciu o literaturę w języku polskim*; Zbigniew Hofman, *Kult św. Józefa w świetle analizy polskich pieśni ku jego czci*; Robert Jantczak, *Wpływ postępu na ważność zgody małżeńskiej*; Grzegorz Leszczyński, *Szafarz Komunii św. w świetle prawa kanonicznego Kościoła katolickiego*.

Kwiecień 1991: Jacek Jezierski, *Słowo jako sędzia w J 12,48*; Jan Jędraszek, *Sens terminu „apostoł” w J 13,16*; Lucyna Mazur, *Obrona godności kobiety w świetle pism i działalności wychowawczej Marii Karłowskiej*; Piotr May-Majewski, *Propaganda ateistyczna w funkcjonowaniu środków masowego przekazu*; Ireneusz Węgrzyn, *Mechanizmy manipulowania człowiekiem w funkcjono-*

waniu środków masowego przekazu; Benedykt Zowada, *Boży plan zbawienia a misyjna działalność Kościoła według Soboru Watykańskiego II*; Eugeniusz Brzuska, *Jana Pawła II idea praw i obowiązków młodzieży w świetle homilii i przemówień z trzech podróży apostołskich papieża do Polski*; Maciej Łazarek, *Chrześcijanin a Ojczyzna w świetle polskich homilii i przemówień Jana Pawła II (1978—1990)*; Marcin Targoszewski, *Jana Pawła II idea „pracy nad pracą” w świetle polskich spotkań papieskich ze światem robotniczym*; Jacek Adler, *„A ja wam wskażę drogę jeszcze doskonalszą” (1 Kor 12,31). Miłość w nauce św. Pawła o charyzmatkach*; Paweł Skolasiński, *Zagadnienie metanoi w nauczaniu społecznym Jana Pawła II*; Mieczysław Teleman, *Moralne zagrożenia współczesnej rodziny w nauczaniu Jana Pawła II*; Andrzej Kurto, *Miłość jako podstawowa zasada życia chrześcijańskiego w augustyńskich „Homiliach na Ewangelię i Pierwszy List św. Jana”*; Waclaw Nosal, *Obraz prawdziwego chrześcijanina w „Objaśnieniach Psalmów” św. Augustyna*; Grzegorz Korczak, *Miłość i cierpienie według św. Teresy z Lisieux*.

Maj 1991: Krzysztof Marcyński, *Prawda o człowieku podstawą jego afirmacji w myśli teologicznej Wincentego Granata*; Sylwester Wołoszka, *„Prawo wychodzące z Syjonu” (Iz 2,3)*; Sylwester Matusiak, *„Mowa” niebios w ujęciu Psalmu 19*; Zbigniew Stradomski, *Kontemplacja jako szczyt modlitwy chrześcijańskiej w świetle pism Thomasa Mertona*; Bogusław Zieziula, *Nauka polskich teologów katolickich w latach 1931—1988 o kulcie Miłosierdzia Bożego*; Tadeusz Wojcieszak, *Eucharystia uczta ofiarną Nowego Przymierza*; Zbigniew Sarnowski, *Godność człowieka według soborowej konstytucji „Gaudium et spes”*; Sylwia Beier-Zylak, *Stosunek katolików polskich do idei i rzeczywistości państwa Izrael na podstawie artykułów w „Przeglądzie Powszechnym” z lat 1884—1953*; Antoni Cebula, *Znaczenie milczenia w liturgii*; Krystyna Czekalska, *Życie moralne owocem przemienienia w Chrystusie w ujęciu Dietricha von Hildebranda*; Mariola Ratkowska, *Benedyktyński ideał „szukania Boga” w nauczaniu Jana Pawła II skierowanym do osób zakonnych (lata 1978—1989)*; Cezary Młyńczak, *Idea patriotyzmu w publikacjach księdza Józefa Tischnera*.

Czerwiec 1991: Ignacy Kosmana, *Apoloniusz Franciszek Zynel OFM Conv. jako kaznodzieja*; Jan Opara, *Inkulturacja jako zasada homiletyczna na przykładzie przemówień Jana Pawła II w Zairze*; Krzysztof Polak, *Dziedzictwo łacińskich Ojców Kościoła w konstytucji „Lumen gentium”*; Janina Fulara, *Kształtowanie sumienia chrześcijańskiego w ujęciu księdza biskupa Wilhelma Pluty*; Elżbieta Gilewska, *Rola i miejsce Eucharystii w kształtowaniu duchowości chrześcijańskiej w pismach biskupa Wilhelma Pluty*; Krystyna

Krawczyk, *Współzależność prawdy i pokoju w świetle orędzi Jana Pawła II na światowy dzień pokoju*; Elżbieta Zborala, *Zasady i metody wychowawcze stosowane przez Marię Karwowską w pracy z kobietami z marginesu społecznego*; Danuta Piątek, *Zagadnienie apostołstwa młodych w nauczaniu Jana Pawła II skierowanym do młodzieży*; Marianna Pasicz, *Wychowanie religijne dzieci upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim w zakładzie wychowawczym Sióstr Orionistek we Włocławku przy ul. Leśnej 3*; Tomasz Gorłowski, *Problematyka kultury w katechezie starszych klas szkoły podstawowej w wietle dokumentów katechetycznych*; Bożena Kołacz, *Przygotowanie do życia w małżeństwie i rodzinie w oparciu o materiały katechetyczne II programu szczegółowego (kl. V—VIII)*; Henryka Pietrzak, *Elementy wychowania patriotycznego w „Katechizmie Religii Katolickiej”*.

III. WYDZIAŁ KOŚCIELNYCH NAUK HISTORYCZNYCH I SPOŁECZNYCH

1. Sympozja

1.1. *Myśl patrystyczna o wychowaniu*

W Akademii Teologii Katolickiej odbyło się 28 lutego 1991 r. sympozjum patrystyczne o tematyce pedagogicznej. Obrady otworzył dziekan Wydziału Kościelnych Nauk Historycznych i Społecznych ks. prof. dr hab. Wincenty Myszor, zaś słowo wstępne wygłosił rektor ATK ks. prof. dr hab. Jan Łach.

Podczas sympozjum wygłoszono następujące referaty:

- Dr T. Górski: *Paideia — historia jednego ideału*;
- Doc. dr J. Wojtczak: *Z problematyki wychowania chrześcijańskiego u Klemensa Aleksandryjskiego*;
- Ks. dr S. Longosz: *Principia religijnego wychowania młodzieży u św. Augustyna*;
- Ks. doc. dr hab. A. Eckmann: *Troska o dobro ojczyzny w teorii i praktyce św. Augustyna*.

Po dyskusji, sympozjum podsumował i zamknął ks. prof. dr hab. E. Stanula.

1.2. 100 lat encykliki „*Rerum novarum*”

Dnia 15 maja 1991 r. odbyło się na Wydziale Kościelnych Nauk Historycznych i Społecznych sympozjum na ww. temat. Jego program był następujący:

- Msza św. koncelebrowana. Przewodnictwo i homilia: ks. bp dr Damian Zimoń, ordynariusz katowicki.
- Wprowadzenie: ks. prof. dr hab. Helmut Juros.
- Powitanie: ks. dziekan prof. dr hab. Wincenty Myszor.
- Słowo wstępne: ks. rektor prof. dr hab. Jan Łach, rektor ATK.
- *Teologiczny wymiar encykliki Rerum novarum* — ks. prof. dr hab. Andrzej Zuberbier.
- *Niektóre elementy releksury Rerum novarum* — ks. dr Piotr Jarcecki.
- *Katolicko-społeczne zasady upowszechniania własności* — prof. dr hab. Jerzy Ozdowski.
- *Metaetyczne refleksje wokół katolickiej nauki społecznej* — ks. prof. dr hab. Helmut Juros.
- Zakończenie: ks. prof. dr hab. W. Myszor, dziekan Wydziału.

2. Stopnie i tytuły naukowe

2.1. Habilitacje

Anna Kwak, *Więź osobowa w rodzinach rekonstruowanych*

Recenzenci: prof. dr hab. Teresa Kukołowicz (KUL)

prof. dr hab. Krzysztof Przecławski (UW)

doc. dr hab. Janina Słomińska (ATK)

Data kolokwium habilitacyjnego: 17 stycznia 1991 r.

Praca stanowi próbę analizy niektórych wskaźników więzi osobowej w rodzinach rekonstruowanych w porównaniu z rodzinami nuklearnymi (naturalnymi). Składa się z dwóch części. Część teoretyczna, oparta głównie na literaturze zagranicznej, stanowi wprowadzenie w problematykę małżeństw i rodzin rekonstruowanych oraz przedstawienie dotychczasowych badań na ten temat. Część druga zawiera problematykę badań własnych — zastosowaną procedurę oraz uzyskane wyniki i ich analizy. Badano rodziny (rekonstruowane i nuklearne) młodzieży w wieku 17—18 lat. Rozważania dotyczyły więzi emocjonalnej między członkami rodziny, a więc w diadach mąż-żona, matka-dziecko, ojczym-dziecko oraz na poziomie całej grupy rodzinnej. Szczególną uwagę poświęcono stosunkom rodzice-młodzież, ze względu na specyficzny układ rodzinny, jaki powoduje rekonstrukcja przez wprowadzenie osoby, która nie jest biologicznie związana z dzieckiem. Podjęto również próbę opracowania typologii rodzin rekonstruowanych.

Maria Piotrowska, *Tezy o możliwości hermeneutyki muzycznej w świetle stu lat jej historii.*

Recenzenci: prof. dr hab. Anna Czekanowska (UW)
 doc. dr hab. Zofia Helman (UW)
 ks. prof. dr hab. Jerzy Piłkuł (ATK)

Data kolokwium habilitacyjnego: 31 stycznia 1991 r.

Założeniem pracy było sformułowanie kryteriów decydujących o tożsamości hermeneutyki muzycznej jako specyficznej, teoretycznie uzasadnionej sztuki rozumienia i wykładni tradycji muzycznej. W tym celu autorka skonstruowała zarys hermeneutyki ogólnej, wyprowadzony z twierdzeń klasyków hermeneutyki filologicznej i filozoficznej, a następnie z punktu widzenia klasycznych ogólnohermeneutycznych reguł i kategorii oceniła wybrane koncepcje muzykologiczne z lat 1887—1987, wykazując autentyczność bądź problematyczność ich związków z oryginalnym kanonem badań hermeneutycznych. Sformułowanie tez końcowych, równoznaczne z uzasadnieniem warunków autentyczności, odrębności i naukowej prawomocności hermeneutyki muzycznej, możliwe było ostatecznie dzięki wcześniejszym hermeneutycznym doświadczeniom autorki, zaprezentowanym w tekstach na temat istoty klasycyzmu muzycznego, które cytowane są w rozprawie habilitacyjnej.

2.2 Doktoraty

Ks. Tadeusz Bach, *Organizacja Kościoła w Gdańsku średniowiecznym*

Promotor: ks. prof. dr hab. Marian Banaszak

Recenzenci: ks. prof. dr hab. Franciszek Stopniak (ATK)
 ks. prof. dr hab. Marek Zahajkiewicz (KUL)

Data promocji doktorskiej: 23 maja 1991 r.

Hanna Podgórska, *Ikonaografia tematów chrystologicznych od Zmartwychwstania do Wniebowzięcia w polskiej sztuce nowożytnej*

Promotor: ks. prof. dr hab. Janusz Pasierb

Recenzenci: prof. dr hab. Tadeusz Chrzanowski (UJ)
 ks. prof. dr hab. Jan Łach (ATK)

Data promocji doktorskiej: 23 maja 1991 r.

2.3 Magisteria

Styczeń 1991: Artur Łasiuk, *Czysta forma jako wyraz poglądów metafizycznych Stanisława Ignacego Witkiewicza*; Elżbieta Bonder, *Miles Christianus w twórczości Piotra Michałowskiego*; Agnieszka Kasprzak, *Twórczość Jadwigi i Jerzego Zaremskich*; Robert Stępisiewicz, *Konsens dotyczący wartości podstawowych a integra-*

cja społeczna; Joanna Gumińska, *Przedstawienie sądu ostatecznego w kręgu Müllera*.

Kwiecień 1991: Beata Tkacz, *Kościoty Warszawy w malarstwie i grafice T. Cieślewskiego — ojca i T. Cieślewskiego — syna*; Adam Leja, *Wzorce i wpływy twórczości złotniczej Luisa Comfорта Tiffany'ego*.

Maj 1991: Jacek Drozd, *Organy i muzyka kościelna w dekanacie karczewskim w XX wieku*; Marta Rychlewska, *Analiza źródłoznawcza rękopisu muzycznego m.s. 182 z Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu*; Krystyna Nędzyńska, *Graduał i antyfonarz maryjny m.s. 181 z Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu. Studium źródłoznawcze*; Stefania Sierak, *Sekwencja „Veni, Sancte Spiritus” w polskich rękopisach przedtrydenckich. Studium muzykologiczne*; Dorota Subieta, *Sekwencja „Stabat Mater” w polskich rękopisach przedtrydenckich. Studium muzykologiczne*; Edyta Truszczyńska, *Graduał m.s. 1 z Biblioteki SS. Klarysek w Starym Sączu*; Maciej Ulatowski, *Sekwencja „Victimae Paschali Laudes” w polskich graduałach przedtrydenckich. Studium muzykologiczne*; Urszula Wardziak, *Graduał maryjny m.s. 60n z Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu. Studium źródłoznawcze*; Władysław Wilkiel, *Sekwencja „Grates nunc omnes reddamus” w polskich rękopisach przedtrydenckich. Studium muzykologiczne*; Barbara Wasilewska, *Feliks Rączkowski organista-kompozytor-pedagog*; Jerzy Wierzbicki, *Warszawskie organy kościelne po 1945 r. Budowa, konserwacja, stan obecny*.

Czerwiec 1991: Marzena Drzewińska, *Przedstawienia Marii Praegnans jako konwencja ikonograficzna*; Jerzy Jedynek, *Wpływ katolików świeckich na odrodzenie religijne w emigracji*; Grzegorz Piechowiak, *Wybrane wskaźniki religijności w północnych i zachodnich diecezjach Polski*; Maria Beata Wawrzyńczak-Jędryka, *Wybrane wskaźniki religijności w centralnych diecezjach Polski*; Magdalena Rzepkowska, *Wybrane obiekty z twórczości witrażowniczej Adama Stalony-Dobrzańskiego*; Małgorzata Dominiańk, *Społeczny kontekst powstawania teatru politycznego w Polsce Ludowej*; Waldemar Jakubowski, *Architektura monastyczna na terenie Irlandii od początków do około XI wieku*; Janusz Kamiński, *Góra Nebo-Siyagha okresu bizantyjskiego w kontekście świadectw historycznych i archeologicznych*; Małgorzata Mazur, *Pozycja kobiety w gminie chrześcijańskiej na podstawie „Tradycji apostoelskiej” Hipolita Rzymskiego*; Maciej Nędzyński, *Chryścianizacja na Wschodzie poza granicami cesarstwa rzymskiego w świetle relacji Sokratesa scholastyka i Hermiasza Sozomena*; Piotr Olejarsz, *Kościół Narodzenia w Betlejem (do XI wieku włącznie)*; Agnieszka Przychodnia, *Iko-*

nografia św. Jadwigi śląskiej w nowożytnej sztuce polskiej; Anna Rzepecka, *Humanistyczne aspekty w twórczości fińskiego architekta Alvara Aalto na podstawie wybranych obiektów sakralnych*; Kajsjana Sobczak, *Mieczysław Szymański (1903—1990). Malarstwo, rzeźba, tkanina*.

IV. INSTYTUT STUDIÓW NAD RODZINĄ

1. Sesja nt. watykańskiej Karty Praw Rodziny

Bardzo długo czekała watykańska Karta Praw Rodziny — dokument ogłoszony 22 października 1983 roku — na swoją promocję w Polsce, właściwą dla tej rangi dokumentu podejmującego fundamentalne problemy rodziny jako podstawowej wspólnoty życia społecznego. Z inicjatywy Komisji Episkopatu Polski ds. Rodziny oraz Instytutu Studiów nad Rodziną, w jego siedzibie w Łomiankach, odbyło się 3 kwietnia 1991 r. spotkanie z udziałem parlamentarzystów RP, podczas którego dokonano prezentacji Karty Praw Rodziny, a jej tekst Nuncjusz Apostolski w Polsce ks. arcybiskup dr Józef Kowalczyk uroczysto wręczył wszystkim obecnym posłom i senatorom polskiego parlamentu.

1.1. Wystąpienia dyrektora Instytutu i marszałka Senatu RP

Ks. biskup prof. dr hab. Kazimierz Majdański, twórca i dyrektor Instytutu Studiów nad Rodziną ATK, otwierając uroczystą sesję wyraził radość, że dokonuje się to przedłożenie Karty Praw Rodziny, mimo że dopiero po siedmiu latach od jej ogłoszenia, bowiem jak podkreślił — „było nie do pomyślenia, by Karta jeszcze kilka lat temu mogła być przedłożona zainteresowanym środowiskom i władzom; by mogła być przedłożona polskim parlamentarzystom”. Jest jeszcze i ten ważny motyw dziękczynienia — dodał ks. bp Majdański — że obecne spotkanie jest, być może, sygnałem ważnego, społecznego porozumienia, w którym chodzić będzie o to, by wreszcie — wśród wszystkich polskich zmagających o lepszy kształt naszej teraźniejszości i naszej przyszłości — właściwe miejsce znalazły zmagania o zdrowie duchowe i fizyczne — polskiej rodziny”. Ks. bp K. Majdański syntetycznie przedstawił rodowód dokumentu watykańskiego, a także wskazał na dorobek naukowy i duszpasterski Instytutu Studiów nad Rodziną w pracach nad promocją spraw rodziny wynikających ze wskazań Karty.

Marszałek Senatu RP, prof. dr Andrzej Stelmachowski w swoim wystąpieniu podkreślił, że Karta Praw Rodziny — dokument kościelny — dzięki swojej formule merytorycznej stanowi ogromnej

wagi dokument o randze konwencji międzynarodowych, który powinien być respektowany w stanowieniu prawa bez względu na konteksty wyznaniowe czy religijne. Dokonując krótkiego przeglądu zapisanych w Karcie praw rodziny treści zwrócił uwagę, że również polskie prawodawstwo — w odniesieniu np. do praw dziecka poczętego, praw rodziny do godziwych warunków życia i mieszkania — winno kierować się wskazaniami Karty. Prawo w Polsce — podkreślił Marszałek Senatu RP — winno być przesycone duchem chrześcijaństwa, moralności chrześcijańskiej, nawet gdyby mniejszość przeciwko temu oponowała. Głos mniejszości bowiem — dodał senator Stelmachowski — choć musi być bezwzględnie doceniany, nie może wywierać psychicznej presji na postawy większości społeczeństwa.

Zebrani wysłuchali (odtworzonego z taśmy video) orędzia Jana Pawła II do rodzin polskich, wygłoszonego w Szczecinie w 1987 r., a następnie głos zabrał przedstawiciel Ojca Świętego, nuncjusz apostolski ks. arcybiskup Józef Kowalczyk.

1.2. Przemówienie nuncjusza apostolskiego

Ekscelencjo! Panie Marszałku! Szanowni Państwo! Wyrażam ogromną radość, że dane mi jest w dniu dzisiejszym spotkać się z Państwem w Instytucie Studiów nad Rodziną, założonym i prowadzonym przez Jego Ekscelencję Księdza Biskupa Kazimierza Majdańskiego — Pasterza diecezji szczecińsko-kamińskiej. Instytut ten od ponad 15 lat służy swą pracą dydaktyczno-naukową sprawie rodziny. Czyni to wraz z podobnym Instytutem założonym nieco wcześniej w Krakowie przez byłego arcybiskupa metropolitę krakowskiego Karola kardynała Wojtyłę i jest jednym z pierwszych ośrodków tego typu w całym świecie. Można powiedzieć, że to zatroskanie o rodzinę wyrosło z bolesnych doświadczeń naszego kraju było i jest potrzebne całemu światu, skoro Opatrzność Boża stąd właśnie powołała na Głowę Kościoła Powszechnego człowieka, który krótko po swym wyborze określił sam siebie mianem „papieża życia i odpowiedzialnego rodzicielstwa”. Pontyfikat papieża Jana Pawła II znaczący jest imponującą katechezą na temat chrześcijańskiego małżeństwa i rodziny oraz takimi wydarzeniami jak Synod specjalny na temat rodziny w roku 1980, Adhortacja Apostolska *Familiaris consortio* i wyrosła z jej ducha *Karta Praw Rodziny*. Organizację tegoż Synodu Papież nieprzypadkowo powierzył biskupowi Kazimierzowi Majdańskiemu, znawcy tego problemu, jak też zatroskanemu pasterzowi i gorliwemu słudze sprawy najważniejszej z ważnych w każdym czasie, ale na tym etapie historii zbawienia i dziejów naszej kultury zachodniej urastającej do sprawy rozstrzygającej o jej być albo nie być.

Witam i pozdrawiam serdecznie wszystkich tu zebranych i każdego z osobna. Witam Was i pozdrawiam jako przedstawiciel Ojca Świętego w Jego ojczystym kraju i jako syn polskiej katolickiej rodziny. Rodzinie mojej — odpowiedzialnie współpracującej z Bogiem w dziele stwarzania — zawdzięczam dar życia. Jej wierze i miłości do Boga i Ojczyzny zawdzięczam również całą moją duchowo-intelektualną formację. Mówiąc to chcę złożyć wyrazy głębokiego szacunku wszystkim polskim rodzinom, które współpracując z Bogiem w dziele stworzenia dały Polsce w przeszłości i teraz tyle wspaniałych Synów i Córek. Chrześcijańskiej rodzinie Polska zawdzięcza swe istnienie i kulturową prężność.

Z mych lat młodzieńczych żywo noszę w pamięci dzieło Wielkiej Nowenny przed 1000-leciem Chrztu Polski oraz ślubowania Jasno-górskie zawierające w sobie *Polską Kartę Praw Człowieka*. Jeszcze dziś brzmia mi w uszach słowa ślubowania, które przypomniał w swej homilii 26 VII 1990 roku Papież Jan Paweł II: „Dar życia uważać będziemy za największą łaskę Ojca wszelkiego życia i najcenniejszy skarb narodu... wszyscy staniliśmy na straży budzącego się życia”.

Problem obrony prawa do życia każdego człowieka od chwili poczęcia aż do naturalnej jego śmierci winien zawsze znajdować się w centrum ludzkich zainteresowań i poczynań. „Chodzi przecież tutaj o pierwsze i podstawowe prawo człowieka. Jeśli nie jest szanowane to prawo, cały system praw jest zakwestionowany u podstaw” (Jan Paweł II, 26 VIII 1990 r.).

Nowa Europa nie oczekuje dziś od Polski pomocy finansowej czy ekonomicznej. Oczekuje natomiast zdrowego moralnie społeczeństwa, wrażliwego na wartości duchowe i dającego przekonywujące świadectwo o szacunku do życia ludzkiego i do każdego człowieka. Europa oczekuje od Polski — może nie zawsze świadomie — zdrowych postaw moralnych. Jej kulturowa i cywilizacyjna odnowa może na nowo zaistnieć tylko w oparciu o te wartości.

Dziś, kiedy w odmiennej sytuacji kraju trzeba na nowo przemyśleć wiele spraw życia społecznego, jego struktur, organizacji pracy — aż do samych założeń współczesnego organizmu państwowego. Pod kątem przyszłości młodego pokolenia, szczególną rolę mają do spełnienia przedstawiciele władzy ustawodawczej Rzeczypospolitej Polskiej:

Szanowni Państwo Parlamentarzyści — sytuacja ta stawia przed Wami niepowtarzalne wyzwanie. Wymaga od Was dojrzałej odpowiedzi w duchu wielkiej odpowiedzialności, mądrości i roztropności. To jest Wasze wielkie powołanie. Świadomi swego powołania musicie przemyśleć na nowo wszystkie problemy składające się na całokształt życia społecznego, politycznego i ekonomicznego Polski oraz podjąć

odpowiednie i mądre postanowienia. W tym wielkim dziele odbudowy kraju należy zawsze kierować się Prawdą, a nie Prawdą chcieć kierować. W jej świetle rozpatrywać wszystkie problemy, niezależnie od sytuacji i społecznych nacisków. Tu nie może być miejsca na żaden kompromis, lecz musi być całkowita wola służby człowiekowi w świetle Prawdy jego istnienia i powołania. Z racji uczestnictwa we władzy ustawodawczej jesteście sługami takich zadań jak podmiotowość społeczeństwa związana z przestrzeganiem praw osoby ludzkiej, niezależność polityczna, społeczna i ekonomiczna kraju, praworządność, sprawiedliwość społeczna oraz troska o potrzebujących. Zadanie to nie jest łatwe, wymaga bowiem całego szeregu inicjatyw ustawodawczych i to w sytuacji głębokiego kryzysu, jaki przeżywa Polska. Za odważny trud podejmowany w tym względzie wyrażam Wam wielki szacunek wraz z zachętą, byście w duchu odpowiedzialności, której podjęliście się, rozwiązywali problemy, jakie niesie sytuacja oraz leczyli rany zadane społeczeństwu polskiemu w przeszłości.

Każdy Wasz głos — oddany lub nie oddany — w Parlamencie jest kamieniem milowym wyznaczającym dziejową drogę społeczeństwu polskiemu i jego pokoleniom. Ten głos wyraża nie tylko Wasze indywidualne stanowisko, ale i tych, którzy obdarzyli Was wielkim zaufaniem, dając Wam mandat występowania w ich imieniu w Parlamencie. Wszystko to bardzo zobowiązuje.

Stoją więc przed Wami odpowiedzialne zadania. Przede wszystkim należy, poprzez szeroko pojętą pracę wychowawczą, jaką jest sprawowanie władzy ustawodawczej, odbudować zdeformowane sumienia Polaków. W tym kontekście trzeba leczyć inne rany minionego okresu: ideologizację myślenia, polityczne niekiedy patrzyenie na Kościół, który przecież jest sakramentem zbawienia, prywatyzację postaw moralnych, dialektyczny a nie dialogowy sposób postrzegania rzeczywistości i rozwiązywania problemów (widać to w różnych dyskusjach publicznych), rozdwojenie jaźni społecznej, wypaczony obraz autorytetu władzy, mentalność układów a nie kompetencji, brak szacunku dla pracy, podejrzliwość itp.

Poza tym stoi przed Polską zadanie budowania „nowego” na tym, co pozostało szlachetne i wartościowe. W tym działaniu należy zjednoczyć wszystkich Polaków, szukając tego co łączy, a nie tego co dzieli: „Polska potrzebuje dziś, tak jak w wielu dramatycznych momentach przeszłości, szczególnej jedności i współpracy, poczucia odpowiedzialności i twórczego dialogu” (papież Jan Paweł II do prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Wałęsy). Przebudzenie ludzi do odpowiedzialności za dobro wspólne, jakim jest Polska i jej losy, wymaga

wsparcia ze strony wszystkich sił społecznych i autorytetów władzy, w tym szczególnie ze strony władzy ustawodawczej.

Szanowni Państwo! Życzę Wam, abyście to wielkie zadanie przebudowy Polski potrafili wesprzeć odpowiedzialnym wysiłkiem Waszych prac ustawodawczych. Ludzie i historia będą z właściwą perspektywą oceniać trud realizacji tego Waszego odpowiedzialnego powołania społecznego. Z szacunkiem do Waszych twórczych wysiłków będą odwoływały się przyszłe pokolenia — albo nie...!

Budujcie Polskę jutra na fundamentach Prawdy i Sprawiedliwości! Bądźcie świadomi swego wyjątkowego powołania i odpowiedzialności, jakie Bóg i ludzie złożyli na Waszych barkach! Szczęść Wam Boże!

opr. Antoni Lewek